

Uzlabosim dzīves kvalitāti mūsu ēkās kopīgiem spēkiem!

DEKLARĀCIJA par Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas līdz 2020. gadam pilnveidošanu

Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padome (LIBP) Eiropas Savienības programmas “Apvārsnis-2020” projekta BUILD UPON ietvaros šajā deklarācijā ir apkopojusi rekomendācijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas 2014.–2020. gadam¹ jaunajai versijai, kura Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijai ir jāiesniedz Eiropas Komisijai līdz 2017. gada aprīļa beigām. Rekomendācijas apkopotas septiņos projekta BUILD UPON publiskajos pasākumos, kas notika laikā no 2016. gada februāra līdz novembrim un kuros piedalījās vairāk nekā 300 dalībnieku no valsts un pašvaldību institūcijām, augstskolām, nevalstiskā sektora, privātā biznesa un medijiem. Izvirzītās 43 rekomendācijas ir apvienotas 10 tematiskos virzienos un attiecas uz valsts un pašvaldību, komerciālo, kā arī dzīvojamo ēku renovācijas aktualitātēm.

Deklarācijai par Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas pilnveidošanu ir šādi mērķi:

1. Veicināt plaša mēroga kvalitatīvu un rentablu, augstiem energoefektivitātes standartiem atbilstošu ēku renovāciju, nodrošinot kvalitatīvu Latvijas dzīvojamā, komerciālā un publiskā ēku fonda atjaunošanu.
2. Uzlabot būvniecības procesa kvalitāti, sākot no iepirkuma procesa līdz pat ēkas nodošanai ekspluatācijā un projektētās energoefektivitātes sasniegšanai.
3. Veicināt Latvijas iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanu, uzlabojot ēku kvalitāti un paaugstinot energoefektivitāti, tajā pašā laikā aktīvāk iesaistot iedzīvotājus ēku renovēšanā un apsaimniekošanā, kā arī paaugstinot sabiedrības zināšanas par energoefektīvu un ilgtspējīgu ēku priekšrocībām.
4. Rosināt jaunu renovācijas finansēšanas modeļu un iniciatīvu izmantošanu, t. sk. piesaistot privātās investīcijas papildu finansējuma nodrošināšanai, lai veicinātu mērķtiecīgus ieguldījumus ēku renovācijā Latvijā vēl vismaz nākamos 10–20 gadus un īstenotu veiksmīgu energoefektivitātes politiku ilgtermiņā.
5. Panākt ievērojamu ēku energoefektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu, lai nodrošinātu ES noteikto mērķu līdz 2030. gadam izpildi, mazinātu enerģijas izmaksu atšķirības starp Latviju un citām Baltijas jūras reģiona valstīm, kā arī lai nodrošinātu cenu un enerģijas piegāžu stabilitāti ilgtermiņā, paaugstinot Latvijas enerģētisko neatkarību.
6. Veicināt aktīvu valsts līdzdalību renovācijas procesos, izstrādājot un ieviešot konkrētu rīcības plānu Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas īstenošanai, kā arī nodrošinot vienkāršu un saprotamu likumdošanas normatīvo aktu bāzi renovācijas procesa efektīvai realizācijai.

Ēku renovācija Latvijā. Ēku renovācija un energoefektivitātes paaugstināšana Latvijā sākās jau 2003. gadā, kad pirmā pieredze Latvijā un Austrumeiropā tika gūta, pētot Vācijas pieredzi. Šobrīd Latvijā tiek ieviesti apjomīgi ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, izmantojot Eiropas Savienības (ES) fondu līdzekļus. Tomēr renovācijas apjomi vēl nav pietiekami. Šaubas par veiksmīgu un kvalitatīvu projektu realizāciju bieži kavē ēku renovācijas projektu virzīšanu. Dzīvojamā fonda sakārtošana ir neviennozīmīgi vērtējams process ar daudziem nezināmajiem – ko un kā darīt, lai būtu labāk? Pārņemt citu valstu pieredzi varam tikai daļēji, jo atšķiras klimats, mentalitāte, tradīcijas, paradumi, finansējuma iespējas un vīzijas par nākotni. Tiem, kas atjauno dzīvojamo fondu dažādās valstīs, ir kopīga izpratne, ka energoefektīva ēka nozīmē ekspluatācijā lētāku un no resursiem neatkarīgāku ēku. Savukārt ilgtspējīga būvniecība ir tāda būvniecība, kuras mērķis ir būtiski samazināt ēkas būvniecības un ekspluatācijas ietekmi uz apkārtējo vidi tās dzīves cikla laikā². Ilgtspējīgām un energoefektīvām ēkām jābūt tādām, lai cilvēki tajās justos labi un neciestu viņu veselība – tas nozīmē atbilstošus mikroklimata parametrus.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovāciju programmas “Apvārsnis 2020” granta līguma Nr. 649727 ietvaros.

¹ Ekonomikas ministrija. Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģija 2014.–2020. gadam. Rīga, 2014. Pieejama: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_article4_lv_latvia.pdf

² Biedrības “Passive House Latvija” definīcija.

Ilgtspējīgai būvniecībai daudzās valstīs ir savi valsts līmeņa ilgtspējīgas būvniecības standarti. Paralēli pastāv vairāki starptautiski standarti, kas ļauj salīdzināt ēku un pilsētvides ilgtspējību dažādās valstīs un pat kontinentos. Ilgtspējīgu būvniecību par vēlamu un veicināmu būvniecības attīstības virzienu izvirza vairāki Latvijas valsts līmeņa dokumenti, tostarp Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.–2013. gadam un būvniecības nozares pamatdokumenti, to skaitā Būvniecības likums, kurā ilgtspējīga būvniecība izvirzīta par vienu no būvniecības pamatprincipiem. Aizvien vairāk pašvaldību Latvijā projektēšanas un būvniecības iepirkumos vadās pēc “zaļā” iepirkuma principiem, izmantojot ilgtspējīgas būvniecības vadlīnijas. Neapšaubāmi, ilgtspējīgas būvniecības principus ir īpaši svarīgi ievērot, veicot ēku renovāciju, lai nodrošinātu to ilgāku, kvalitatīvāku un lētāku ekspluatāciju.

Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģija. Saskaņā ar 2012. gadā pieņemto Energoefektivitātes direktīvu ES uzdeva katrai dalībvalstij izstrādāt Nacionālo renovācijas stratēģiju, t. i., ilgtermiņa stratēģiju dzīvojamo, komerciālo un publisko ēku renovācijai atbilstoši augstiem energoefektivitātes standartiem. Pirmo reizi šīs stratēģijas tika izstrādātas un iesniegtas Eiropas Komisijai līdz 2014. gada 30. aprīlim, bet ik pēc trīs gadiem tās ir jāpārskata un jāpilnveido. Nākamais aktualizētās stratēģijas iesniegšanas termiņš ir 2017. gada 30. aprīlis.

Ēku renovācijas stratēģija ir īpaši aktuāla, ņemot vērā, ka daudzdzīvokļu dzīvojamo māju atjaunošanai jeb siltināšanai 2014.–2020. gada ES fondu plānošanas periodā piešķirts finansējums 166 470 588 eiro, tai skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums – 141 499 999 eiro un valsts budžeta līdzfinansējums – 24 970 589 eiro. Plānots, ka pirmie siltināšanas projekti par piešķirtajiem līdzekļiem sāksies 2017. gadā, bet saskaņā ar plānotajiem sasniedzamajiem rādītājiem līdz 2023. gada 31. decembrim siltināšanas rezultātā plānots uzlabot energoefektivitāti 13 476 mājaimniecībās.

Savukārt energoefektivitātes paaugstināšanai, viedās energovadības un atjaunojamo energoresursu izmantošanai valsts pārvaldījumā esošajās ēkās pieejamais kopējais publiskais finansējums 2014.–2020. gadā ir 82 619 415 eiro, tajā skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums – 70 226 502 eiro un valsts budžeta finansējums – 12 392 913 eiro.

Lai samazinātu primārās enerģijas patēriņu, sekmējot energoefektivitātes paaugstināšanu un pašvaldību izdevumu samazināšanos par siltumapgādi un veicot ieguldījumus pašvaldību ēkās, plānotais finansējums 2014.–2020. gadā ir vismaz 55 289 876 eiro, tai skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums – 46 996 394 eiro un nacionālais finansējums – ap vismaz 8 293 482 eiro.

Apstrādes rūpniecības komersantu ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem, ēku energosertifikācijai un būvdarbu energoefektivitātes palielināšanai, tādu jaunu un efektīvu siltumenerģijas ražošanas un ūdens sildīšanas iekārtu iegādei un uzstādīšanai, kas izmanto atjaunojamus energoresursus, plānotais kopējais finansējums 2014.–2020. gadā ir 38 300 036 eiro, tai skaitā Kohēzijas fonda finansējums – 32 555 030 eiro un privātais finansējums – vismaz 5 745 006 eiro.

Mērķtiecīgai Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jāietver skaidri energoefektivitātes mērķi, kā arī koordinācija starp esošajām iniciatīvām, lai mazinātu šķēršļus kvalitatīvai dzīvojamu ēku renovāciju veikšanai. Nepieciešamas jaunas iniciatīvas, kas veicina sabiedrības un nozares dalībnieku aktīvu iesaisti, zināšanu un prasmju uzlabošanu, kā arī nodrošina būvniecības nozarē strādājošo spēju īstenot augstas kvalitātes renovāciju un ieviest jaunus finansēšanas modeļus un inovācijas. Mērķtiecīga un praktiska Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģija var pozitīvi ietekmēt un veicināt valsts institūciju un pašvaldību, kā arī iedzīvotāju aktivitātes, lai tiktu nodrošināti mūsdienīgi un kvalitatīvi dzīves apstākļi ēkās. Latvija ir līdzatbildīga par globālo CO₂ emisiju samazināšanu, jo ir viena no 175 valstīm, kas 2016. gada 22. aprīlī parakstīja Parīzes nolīgumu ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros, tādējādi apņēmoties sniegt ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanai. Savukārt ES Energoefektivitātes direktīva nosaka mērķi 30% energoresursu ietaupījuma sasniegšanai līdz 2030. gadam, bet CO₂ samazināšanai vismaz par 40%. Turklāt tieši ēku enerģijas patēriņš sastāda 40% no pasaules CO₂ emisijām, bet atjaunošanas tempi pagaidām ir ļoti lēni – apmēram 1% gadā.³ Ņemot vērā, ka lielākā daļa no padomju laikos celtajām, kā arī vēsturiskajām ēkām Latvijā ir neapmierinošā stāvoklī un tām nepieciešama renovācija, lai nodrošinātu kvalitatīvus dzīves apstākļus un mūsdienīgus energoefektivitātes rādītājus, Latvijai ir ievērojams potenciāls iepriekšminēto rādītāju sasniegšanai.

³ Eiropas Komisija. Paziņojums presei “Tīra enerģija visiem Eiropas iedzīvotājiem — Eiropas izaugsmes potenciāla realizēšana”. Brisele, 2016. gada 30. novembris. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4009_lv.htm

Rekomendācijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas līdz 2020. gadam pilnveidošanai

1. Ēku kvalitātes uzlabošana, panākot ilglaicīgu ekspluatācijas termiņu

Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jābūt vērstai uz ēku drošību, t. sk. no veselības viedokļa. Ēku renovācija ļauj samazināt toksisko materiālu ietekmi uz iedzīvotāju veselību, uzlabot gaisa kvalitāti un palielināt konstruktīvo elementu stiprību, kā arī ugunsdrošību. Lai uzlabotu ēku kvalitāti, jāievēro komforta rādītāji, kas saistīti ar temperatūru, mitrumu, skābekļa un CO₂ daudzumu telpās, kā arī gaistošo organisko daļiņu daudzumu, ko rada būvmateriāli un iekārtas.

Līdz ar to jāpilnveido Latvijas būvnormatīvi (LBN), kā arī tehniskie noteikumi, kas ietver ēkas kopējā tehniskā stāvokļa rūpīgu izvērtēšanu un nepieciešamo uzlabojumu veikšanu ēkas nesošajās konstrukcijās, ugunsdrošībā, iekšējā mikroklimatā un citos ēkas būtiskajos elementos. Lai ievērotu vienotus standartus un vienkāršotu būvniecības procesu, ir jāturpina Būvniecības informācijas sistēmas (BIS) ieviešana un funkciju papildināšana.

Lai nodrošinātu renovēto ēku kvalitāti, iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanai, kā arī mūsu ēku fonda vērtības nozīmīgu palielināšanai, jānodrošina kompleksas pieejas izmantošana Latvijas esošo ēku renovācijai, sākot no iepirkuma procedūrām un projekta izstrādāšanas līdz pat ēkas nodošanai ekspluatācijā un projektētās energoefektivitātes sasniegšanai.

2. Renovācijas darbu kvalitātes nodrošināšana visā renovācijas procesā

Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai un ar to saistītajiem pasākumiem jāsniedz iedzīvotājiem lietderīga un izmantojama nacionālā līmeņa ekspertu un organizāciju sagatavota informācija, lai izskaidrotu ieguvumus no pareizi veiktas renovācijas, ietverot padomus, kā to īstenot. Lai to panāktu, jāpilnveido būvniecības nozari reglamentējošā normatīvā bāze atbilstoši konstruktīvās drošības, ilgtspējības, vides pieejamības, akustikas un energoefektivitātes principiem, ņemot vērā sabiedrības intereses, vides aizsardzības prasības un zinātnes attīstības tendences, kā arī jāpārskata būvējamās piemērojamas tehniskās prasības, jādefinē būvniecības dalībnieki, to pienākumi, funkcijas un atbildība.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu būvniecības un renovācijas procesu, nepieciešams paaugstināt būvniecības speciālistu kompetenci atbilstoši mūsdienu tirgus prasībām. Jāpārskata un jāaktualizē profesionālās un augstākās izglītības mācību programmas un to nodrošinājums atbilstoši modernas, energoefektīvas un ilgtspējīgas būvniecības prasībām, kā arī jāpilnveido jau esošās izglītības programmas. Tajā pašā laikā jāparedz mācības par ēku energoefektīvu un ilgtspējīgu renovāciju valsts un pašvaldību administrāciju pārstāvjiem, kā arī visiem būvniecības uzņēmumu vadītājiem, arhitektiem, projektu vadītājiem un citiem, kuri nākotnē strādās ar ēku renovāciju.

Lai uzlabotu renovācijas kvalitāti, nepieciešams nodrošināt profesionālu būvniecības projektu un darbu vadīšanu un realizāciju, kā arī noteikt skaidrus atbildības kritērijus par veiktajiem darbiem un tos apdrošināt. Uzmanība jāpievērš jau sākotnējam projekta attīstības posmam – jānodrošina energoaudits, tehniskā apsekošana un tehnisko projektu atbilstošā kvalitāte. Papildus rekomendējams ieviest akreditāciju būvniecības uzņēmumiem, nosakot striktus kritērijus attiecībā uz personāla kvalifikāciju un nepieciešamo pieredzi, lai nodrošinātu augstas kvalitātes būvdarbus energoefektīvai renovācijai, kā arī kvalitatīvu būvuzraudzību, piemērojot attiecīgas prasības.

Jāizveido būvspeciālistu reģistrs, kā arī jāaktualizē prasības arhitektiem un būvīnženieriem to profesionālās kompetences izvērtējumam un atbilstības novērtēšanas kārtībai.

Lai panāktu augstāku energoefektivitāti, valsts un pašvaldību organizācijām jāparedz iespēja nodrošināt energoefektivitātes prasību un standartu ievērošanas uzraudzību ikdienā, kā arī tām jāorganizē mācības apsaimniekotājiem un lietotājiem par energoefektivitātes monitoringu, jo īpaši pēc renovācijas. Šāda prakse Latvijā tiek īstenota, piemēram, Liepājā.

Publisko iepirkumu procesam būvniecībā jābūt balstītam uz “zaļā” iepirkuma un kvalitātes, nevis kvantitātes (zemākās cenas) kritērijiem, kā tas ir bijis līdz šim. Jāpilnveido būvniecības publisko iepirkumu sistēma, nosakot vienotas vadlīnijas būvniecības darbu valsts un pašvaldības publisko iepirkumu organizēšanai, kā arī ieviešot publiskajos iepirkumos

saimnieciski izdevīgākos kritērijus videi draudzīgas renovācijas īstenošanai. Konkurso prasībās un noslēgtajos līgumos jāparedz pasākumi darbu kvalitātes kontroles nodrošināšanai.

Atsevišķos gadījumos, piemēram, Rīgā, izvērtējot lietderīgumu, renovācija jāveic vismaz kvartālu mērogā. Šāda pieeja ļauj iegūt apjoma cenas gan materiāliem, gan darbam, kā arī industrijai ieguldīt tehnoloģijās un zināšanās, lai uzlabotu darba efektivitāti un kvalitāti. Tādējādi pārskatāmā laika periodā kvartāls vai daļa no padomju laika mikrorajoniem pārtaptu par mūsdienīgu dzīves vidi – inženiertehniski, ekoloģiski, estētiski un funkcionāli.

Darbu kvalitātes uzlabošanai nepieciešams plānot investīcijas renovācijai ilgtermiņā, nodrošinot ēku ilgturību vismaz nākamos 50 gadus.

3. Kvalitatīvu būvmateriālu izmantošana ēku renovācijā

Lai paaugstinātu renovācijas kvalitāti, jāpalielina projektu kvalitāte, jo īpaši attiecībā uz prasībām, kas izvirzītas izmantojamiem būvizrādājumiem, sevišķu uzmanību pievēršot būvizrādājuma deklarētajām ekspluatācijas īpašībām un iestrādāšanas nosacījumiem. Svarīgi nodrošināt, lai būvniecībā tiktu izmantoti tādi materiāli, kādus sākotnēji iecerējis pasūtītājs, arhitekts un inženieri. Šajā kontekstā būtisku lomu spēlē būvdarbu vadītāji, būvuzraugi, kuri ir tie, kas akceptē konkrēta būvizrādājuma iestrādāšanu būvē. Tādēļ svarīgi izveidot optimālu būvprojekta īstenošanas kontroles sistēmu un paaugstināt būvinspektoru kompetences līmeni.

Būvizrādājumu apriti reglamentējošie normatīvie akti jāpārskata atbilstoši jaunajām ES iniciatīvām attiecībā uz būvizrādājumu atbilstības novērtēšanu.

Nepieciešams pilnveidot būvniecības kontroles un būvizrādājumu aprites tirgus uzraudzības sistēmu, pārskatot valsts un pašvaldību institūcijām deleģētās funkcijas un paaugstinot to darbības efektivitāti. Lai sasniegtu šo mērķi, jāstiprina sadarbība starp Patērētāju tiesību aizsardzības centru (PTAC), Būvniecības valsts kontroles biroju un iestādēm, kas atbild par būvizrādājumu sertifikāciju, kā arī būvspeciālistiem, lai PTAC operatīvi varētu veikt nepieciešamos ierobežošanas pasākumus gadījumā, ja ir konstatētas neatbilstības.

Lai nodrošinātu labāku informētību par prasībām būvizrādājumiem, ir jāizveido informācijas platforma ar detalizētu informāciju, kā arī jāpublicē, t. s., "melns saraksts" ar neatbilstošiem būvmateriāliem.

4. Ēku energoefektivitātes paaugstināšana iedzīvotāju labklājības līmeņa celšanai un sociāli ekonomisko problēmu mazināšanai

Kaut gan mūsu pirktspēja ir mazāka, Latvijas iedzīvotāji maksā par enerģiju vairāk nekā kaimiņvalsts Igaunijas iedzīvotāji, kā arī ievērojami turīgāko Skandināvijas valstu – Dānijas, Zviedrijas, Somijas, Islandes un Norvēģijas – iedzīvotāji un arī atsevišķu ES valstu – Luksemburgas, Maltas un Slovēnijas – iedzīvotāji.⁴ Turklāt patērētāju maksa par energoresursu izmantošanu aizvien palielinās.

Augstākas ēku energoefektivitātes sasniegšana palīdzētu risināt sociālās problēmas. Renovācija līdz ar citiem energoefektivitātes pasākumiem daudzām māsaimniecībām ļautu uzlabot savu ekonomisko situāciju. Turklāt labākas un energoefektīvākas ēkas pozitīvi ietekmē cilvēku veselību un samazina izdevumus arī ārstniecībai. Ēkas efektīvas siltumizolācijas uzstādīšana gan palīdz samazināt fosilo energoresursu patēriņu, gan arī samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas ietekmē gaisa kvalitāti, ko elpojam. Savukārt atbilstošas un efektīvas apkures un ventilācijas sistēmas palīdz novērst negatīvo ietekmi, ko rada mitrums un nepietiekama gaisa apmaiņa iekštelpās.

Mūsu energoresursu piegādes drošību ietekmē aizvien izsīkstošie dabas resursi, vides aizsardzības problēmas, kas saistītas ar fosilās degvielas ieguvu, pasaules iedzīvotāju skaita palielināšanās, kā arī alternatīvu resursu izmantošanas problēmas. Tas viss var radīt neskaidrību par enerģijas piegāžu drošību jau šobrīd un ilgtermiņā. Rēķinoties ar to, ka energoresursu cenas turpina pieaugt, mērķtiecīga renovācija varētu palīdzēt noturēt vienmērīgu cenu līmeni, samazinot patēriņa apjomus un arī izmaksas. Lielāks enerģijas resursu ietaupījums palielinās Latvijas neatkarību no importētajiem energoresursiem, dodot papildu ekonomiskos ieguvumus.

⁴ Eurostat, 2015. gada 2. ceturkšņa dati.

Daudzviet Eiropā energoefektīvi nekustamie īpašumi ir kļuvuši par prioritāti dzīves kvalitātes uzlabošanā. Savukārt ES izvirzītie mērķi 2030. gadam, kas saistoši arī Latvijai, ir celt energoefektivitāti par aptuveni 30%, atjaunojamo energoresursu īpatsvaru palielināt par vairāk nekā 27%, bet CO₂ emisijas samazināt vismaz par 40%. Sasniedzot šos mērķus, varēsim palielināt energoresursu piegādes stabilitāti ilgākā laika periodā, nodrošinot enerģijas piegāžu drošību un mazinot atkarību no importētajiem energoresursiem.

Lai palielinātu iedzīvotāju interesi par energoefektivitāti un tās ietekmi uz nekustamajiem īpašumiem, jāsasaista publiskā Būvniecības informācijas sistēmas (BIS) tiešsaistes energoefektivitātes sertifikātu (EES) datubāze ar nekustamo īpašumu tirgu, lai ikviens, kurš interesējas par darījumiem ar nekustamajiem īpašumiem, var vienkārši atrast informāciju par ēku energoefektivitātes rādītājiem.

Jāpalielina sabiedrības izpratne par energoefektivitātes sertifikātu priekšrocībām, tajā skaitā iesaistot nekustamo īpašumu tirgotājus. Jāmazina birokrātija un jāuzlabo šo procedūru kvalitātes kontrole, lai palielinātu sabiedrības uzticību energosertifikācijai.

Lai panāktu ēku energoefektivitātes palielināšanu, nepieciešams paaugstināt būvnieku un sabiedrības informētības līmeni par energoefektivitātes pasākumiem un vides pieejamības prasībām ēkām, kā arī jāizveido ēku energosertifikācijas sistēma.

Svarīgi ir veicināt inovāciju un jaunāko zinātnes sasniegumu ieviešanu būvniecības nozarē, panākot tās attīstību un ēku energoefektivitātes paaugstināšanos, t. sk. svarīgi ir uzlabot būvzinātnieku sadarbību ar būvuzņēmējiem jaunu tehnoloģiju un materiālu izstrādē, tādējādi paaugstinot vietējo ražotāju konkurētspēju un veicinot energoefektīvu materiālu izmantošanu, energoefektīvu ēku būvniecību un renovāciju.

5. Valsts un pašvaldību līdzdalība renovācijas procesā

Lai gan galvenie ilgtspējīgas būvniecības īstenošanai ir privātajā sektorā, valsts institūcijām būtu jāņem aktīva dalība šajā procesā, lai paātrinātu tirgus transformāciju. Tas ir atbalstāmi, ņemot vērā daudzos sociālos ieguvumus, t. sk. energoresursu piegādes drošību, darbaspēka prasmju un ekspertīzes līmeņa paaugstināšanu u. c. Energoefektīva renovācija un ilgtspējīga būvniecība palielinātu Latvijas pilsētu pievilcību iedzīvotāju un ārzemju tūristu acīs un palīdzētu noturēt valsti tik ļoti nepieciešamos profesionāļus (piemēram, ārstus un veselības aprūpes darbiniekus, zinātniekus, inženierus u. c.), veicinātu aizbraukušo Latvijas iedzīvotāju atgriešanos atpakaļ dzimtenē, kā arī samazinātu veselības aprūpes izmaksas, ņemot vērā ēku kvalitātes un līdz ar to arī sabiedrības veselības uzlabošanas kopumā.

Stratēģijā jāietver konkrētas valsts plānotās iniciatīvas energoefektivitātes uzlabošanai valsts un pašvaldību pārziņā esošajos nekustamajos īpašumos vismaz nākamajos trijos gados, kā arī rīcības plāni to īstenošanai. Daudzdzīvokļu un rūpniecisko ēku renovācijas veicināšanai nepieciešamas konkrētas valdības iniciatīvas privātā sektora atbalstam, ņemot vērā ievērojamo nolietoto dzīvojamu ēku fondu, kam nepieciešama renovācija, kā arī sociālos jautājumus.

Jānodrošina, lai renovēto ēku dzīvokļu īpašniekiem nepieaugtu nodokļu maksājumi vismaz kredīta atmaksas periodā, piemēram, iesaldējot ēku kadastrālo vērtību uz kredīta atmaksas laiku vai arī piešķirot nodokļu atvieglojumus, lai mazinātu iedzīvotāju risku kredītu (ne)atmaksāšanai un dzīves līmeņa stabilitātes nodrošināšanai.

Jāveicina iedzīvotāju – dzīvokļu īpašnieku atbildības uzņemšanās par savām ēkām un to efektīvas pārvaldības nodrošināšana, t. sk. nosakot viņu atbildību par ēkas tehnisko stāvokli, kā arī par energoresursu pārtēriņu. Tādēļ jāpilnveido likumdošana, kā arī jāuzlabo darbs ar iedzīvotājiem – dzīvokļu īpašniekiem, t. sk. izmantojot inovatīvas metodes. Papildus jāvienkāršo lēmumu pieņemšanas process attiecībā uz daudzdzīvokļu ēku renovāšanu.

Lai veicinātu kvalitatīvu renovācijas procesu, nepieciešams sakārtot likumdošanu attiecībā uz zemi zem daudzdzīvokļu ēkām.

Augstas energoefektivitātes sasniegšanai un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai nepieciešams izmantot atšķirīgas iniciatīvas kvalitatīvu renovēto ēku atbalstīšanai atšķirībā no tām ēkām, kuru renovācijā nepieciešamās prasības nav ievērotas. Piemēram, ēkām, kuras kvalitatīvi renovētas un sasniegušas augstus energoefektivitātes rādītājus, jānodrošina iespēja piemērot nekustamā īpašuma nodokļa atlaides.

6. Inovatīvu finanšu instrumentu izmantošana un privātā finansējuma piesaistīšana

Apzinoties nepieciešamību piesaistīt papildu finansējumu, t. sk. privātās investīcijas ēku renovācijai, Eiropas Komisija ir uzsākusi jaunu iniciatīvu “Gudrs finansējums gudrām ēkām” (*Smart Finance for Smart Buildings*), kas ir atslēga veiksmīgai energoefektivitātes politikai. Šī iniciatīva varētu sekmēt līdz pat 10 miljardu eiro ienākšanu valstu tautsaimniecībā no publiskajiem un privātajiem fondiem līdz 2020. gadam.

Ņemot vērā nepieciešamo renovācijas apjomu un esošos izaicinājumus, kas prasīs mērķtiecīgus ieguldījumus ēku renovācijā Latvijā vēl nākamos 10–20 gadus, papildus mērķtiecīgām un efektīvām valsts iniciatīvām aktīvi jāpiesaista dažādi Eiropas Savienības un privātie resursi, jāizmanto jauni finansēšanas modeļi un iespējas, pārņemot labākās prakses no citām valstīm un tās pielāgojot Latvijas situācijai.

Jāveicina tādu jaunu efektīvu finanšu instrumentu ieviešana tirgū, kas būtu pieejami iedzīvotājiem, kuri vēlas renovēt savas ēkas, izmantojot ilgtspējīgas un energoefektīvas būvniecības metodes, t. sk. jāizvērtē jaunu finanšu iniciatīvu izmantošana energoefektīvas renovācijas veicināšanai, ESCO modeļi, “zaļie” kredīti (hipotēkas), rotācijas fondu veidošana un citas metodes.

“Zaļie” kredīti un hipotēkas varētu nodrošināt izdevīgākus nosacījumus, veicinot privāto investīciju piesaisti projekta sākumposmā, kad investīcijas ir visnepieciešamākās. Aizdevumi ilgtspējīgai renovācijai un būvniecībai komercbankām un īpašniekiem ir mazāk riskanti, jo tie samazina izmaksas un rada lielāku uzticamību, samazinot risku hipotēkas (ne)atmaksāšanai.

Apzinoties, ka ES fondu finansējuma pieejamība renovācijai pēc 2020. gada ir neskaidra, valstij un pašvaldībām jāveicina privāto investīciju piesaiste, atbalstot inovatīvus renovācijas paraugprojektus (piemērs – lielais “Ķīnas mūris” Rīgā, Ziepiņkalnā), kā arī ievērojot ilgtspējas un energoefektivitātes principus to īstenošanā.

Valsts un pašvaldību energoresursu piegādātājiem jāpiedāvā instrumenti patērētājiem ēku energoefektivitātes celšanai, pamatojoties arī uz Energoefektivitātes direktīvas prasībām.

Tajā pašā laikā jāattīsta juridiskais ietvars energoefektivitātes līgumiem, lai veicinātu partnerību ar Enerģijas pakalpojumu kompānijām (ESKO), kas izmanto ietaupījumus uz energoefektivitātes rēķina, un lai rastu risinājumus renovācijai bez sākotnējās investīcijas/maksājuma no ēkas īpašnieka. Šīs iniciatīvas nepieciešams atbalstīt ar sabiedrības informēšanas kampaņu palīdzību.

7. Resursu efektivitātes nodrošināšana

Būvniecības sektors ir viens no lielākajiem problemātisko atkritumu radītājiem, šie atkritumi tiek aprakti zemē vai nonāk izgāztuvēs. Taču būvniecības industrija arī sniedz savu pienesumu aprites ekonomikā – izmantojot resursus efektīvi, būvniecības atkritumus iespējams apsaimniekot ekonomiski izdevīgi. Tos var izmantot ražošanā un citos industriju projektos. Tādējādi tiktu izmantotas aprites ekonomikas iespējas, kas ļauj pasargāt vidi. Latvijas valdības deklarācija nosaka ES prasību izpildīšanu aprites ekonomikas veicināšanai.

Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jānodrošina vides aizsardzības principu ievērošana un dabas resursu taupīšana, izmantojot aprites jeb cirkulārās ekonomikas pieeju⁵.

Jānodrošina būvgružu utilizācijas monitorings un jāmotivē atbildīgie būvuzņēmumi, būvuzraugi un būvgružu izveidēji, lai panāktu, ka būvgruži nonāk tieši izgāztuvēs vai to pārstrādes vietās, nevis mūsu mežos vai citur, radot dabas piesārņojumu. Jāveicina būvgružu pārstrāde atkārtotai izmantošanai, nosakot to kā kritēriju publisko iepirkumu procesā.

Mācoties no citu valstu piemēriem, jārada iespēja iedzīvotājiem un organizācijām nodrošināt otrreizēju būvmateriālu izmantošanu.

⁵ Aprites ekonomika jeb apļveida (cirkulārā) ekonomika ietver daudzus zinātnes, tehnoloģiju un sabiedrības ilgtspējas problēmu aspektus. Aprites ekonomikas koncepcijas pamatā ir ideja par nepieciešamību pāriet no lineārās ekonomikas uz resursus saudzējošu saimniekošanas modeli, veicināt resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kas veido arī bioekonomikas pamatu.

Jāparedz ēkas dzīves cikla analīze, kā minimums, ēkas nozīmīgākajiem konstruktīvajiem elementiem un inženiersistēmām. Ēkas jāprojektē, jābūvē un jārenovē, balstoties uz ilgtspējīgas pieejas principiem, izmantojot optimāla veida un daudzuma materiālus, kuri rada minimālus atkritumus un atvieglo ēkas atjaunošanas iespējamību, kā arī jānodrošina būvniecības materiālu otrreizēja izmantošana.

8. Veiksmīgā piemēra spēks

Jāatbalsta paraugēkas, kas iedvesmo citus. Šādi projekti nepieciešami, lai radītu labo prakšu paraugus, kurus citi var atkārtot. Nepieciešami jauni inovatīvi risinājumi, t. sk. valsts, pašvaldību un privātās iniciatīvas renovācijas veicināšanai. Paraugēkas uzskatāmi pierādīs iedzīvotājiem ilgtspējīgas un energoefektīvas renovācijas ieguvumus, kā arī nodrošinās pamatotu uzticību būvniecības nozarei.

Mūsu skolu, universitāšu, slimnīcu un citu publisko ēku kvalitātes uzlabošana, veicinot to ilgtspēju un uzlabojot vidi, var uzlabot izglītības kvalitāti un veselību, kā arī var palīdzēt noturēt valstī mūsu kvalificētos izglītības darbiniekus un veselības aprūpes profesionāļus. Ēku padziļināta renovācija rada iespējas modernu risinājumu ieviešanai, piemēram, optiskā interneta ierīkošanu un gudru būvniecības tehnoloģiju izmantošanu, lai nodrošinātu mūsu iedzīvotājus ar pasaules labākajām tehnoloģijām savas darbības paaugstināšanai un dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Veiksmīgu piemēru popularizēšanai jāveido kopīga datubāze (t. sk. skaitā tipveida ēku renovācijas projekti un būvniecības izpilddokumentācija, lai tirgus tos var izmantot kā labos piemērus), izmantojot kādu no jau esošajām platformām, piemēram, BIS 2.0.

Tajā pašā laikā ir jāizmanto arī negatīvie renovācijas piemēri, lai mācītos no pieļautajām kļūdām un tās neatkārtotu.

9. Sabiedrības informētība

Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jāatbalsta tādas sabiedrības informēšanas kampaņas kā “Dzīvo siltāk”, kā arī kampaņas masu medijos (tiešsaistē, radio, TV, preses izdevumos, vides reklāmās u. c.), lai veicinātu visu iesaistīto tirgus dalībnieku, bet jo īpaši – gala patērētāju interesi par padziļinātu ilgtspējīgu renovāciju, sniedzot objektīvu un nepastarpinātu informāciju viegli uztveramā veidā par ieguvumiem no energoefektīvas renovācijas un ilgtspējīgas būvniecības.

Jāfokussējas uz konkrētu mērķa grupu interesēm un specifiskām, ar renovāciju saistītām tēmām iedzīvotājiem draudzīgā veidā. Šajā procesā jāiesaista pašvaldības – jāriko diskusijas par specifiskiem ar renovāciju saistītiem jautājumiem, piemēram, par ilgtspējīgu būvniecību, energoefektivitāti, telpu mikroklimatu un veselību, ēkas ekspluatāciju u. c., kā arī jāveicina pieredzes apmaiņa starp pašvaldībām, lai nodrošinātu labo prakšu pārņemšanu. Jāinformē iedzīvotāji par dažādiem iespējamiem renovācijas modeļiem, t. sk. ESCO, un finansēšanas iespējām.

Jāapkopo un jāpopularizē renovācijas veiksmes stāsti, lai informētu iedzīvotājus gan par ilgtspējīgu renovāciju un ieguvumiem no tās, gan arī par sliktu pieredzi, lai no tās mācītos un nepieļautu kļūdas nākotnē. Sabiedrības informēšanas procesā aktīvi jāizmanto sociālie mediji.

Visos Latvijas reģionos jāievieš “vienas pieturas aģentūras” princips, lai nodrošinātu pilnvērtīgu informāciju par būvprocesu, sākot no lēmuma pieņemšanas, iepirkuma un projekta izstrādes līdz pat ēkas nodošanai ekspluatācijā, kā arī lai izsniegtu būvniecības tehniskos un īpašos noteikumus, nodrošinot vienotu prasību piemērošanu un nepieciešamās informācijas publisku pieejamību, t. sk. elektroniskā formātā.

10. Sadarbība un iesaistīšanās

Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas sagatavošanas un ieviešanas procesam jābūt caurspīdīgam, saprotamam un visaptverošam. Nepieciešama starpdisciplināra sadarbība, tajā skaitā starp ministrijām un valsts institūcijām.

Izstrādājot jauno Renovācijas stratēģiju, jāņem vērā arī citi valsts stratēģiskie dokumenti, t. sk. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam, Latvijas nacionālā reformu programma “ES 2020” stratēģijas īstenošanai, Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai, Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019. gadam un citi saistītie dokumenti, kuriem jābūt saskaņā ar

mērķtiecīgu un veiksmīgi ieviestu Renovācijas stratēģiju, lai tā sniegtu būtisku ieguldījumu daudzu izaicinājumu risināšanā un veicinātu citās stratēģijās noteikto mērķu sasniegšanu. Īpaši svarīgi un aktuāli ir ņemt vērā jaunā Parīzes nolīguma spēkā stāšanos, Marakešas COP 22 samita lēmumus un esošā ēku sektora potenciālu ievērojami samazināt pašreizējo CO₂ emisiju daudzumu.

Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijā izvirzītajām iniciatīvām ne tikai jāatspoguļo valsts līdzdalība, bet arī jānodrošina iedzīvotāju aktīva piedalīšanās šajā procesā, lai maksimāli palielinātu labuma guvēju skaitu un veicinātu iedzīvotāju rūpes par savu īpašumu, apzinoties tā piederību, kā arī individuālu atbildību par projekta rezultātiem.

Drošākas, komfortablākas, veselīgākas, skaistākas, vērtīgākas ēkas ar zemāku energoresursu patēriņu un līdz ar to ar samazinātu CO₂ emisiju daudzumu ir svarīgas ne tikai Latvijai, bet visai Eiropai. Tāpēc ir svarīgi veidot partnerības gan nacionālā un reģionālā līmenī, gan arī Eiropas Savienības ietvaros.*⁶

* Pilnu atbildību par šī dokumenta saturu uzņemas tā autori. Tas noteikti neatspoguļo Eiropas Savienības viedokli, un gan EASME, gan Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par šī materiāla izmantošanu.

ES programmas “Apvārsnis–2020” projekta BUILD UPON ieviešana Latvijā

BUILD UPON projekta ietvaros 2016. gada 1. jūnijā Rīgā norisinājās Renovācijas diena, 22. augustā Liepājā – Energijas diena, Rīgā 30. septembrī – seminārs par Latvijas Renovācijas stratēģiju, 14. oktobrī starptautiskā konference “Energiefektivitāte – pirmais enerģijas avots ilgtspējīgai un noturīgai pilsētvidei”, 24. novembrī starptautiskā konference “Renovācijas vadlīnijas” – kopumā divas BUILD UPON Latvijas darba grupas sanāksmes un piecas publisko konsultāciju sesijas, t. sk. starptautiskas. Pavisam kopā tika uzrunāti vairāk nekā 300 dalībnieku.

Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padome (LIBP) projekta BUILD UPON ietvaros piedalās Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas veidošanā. Projekta ieviešana sākās 2015. gada martā ar renovācijas tirgus dalībnieku apzināšanu un padziļinātas renovēšanas galveno problēmu identificēšanu. 2015. gada beigās tika izveidota BUILD UPON Latvijas darba grupa, lai sāktu publisku konsultāciju procesu. Aptuveni gada laikā mēs esam konsultējušies ar vairāk nekā 200 ekspertiem gan individuālās sanāksmēs, gan četros publiskos pasākumos, t. sk. divās BUILD UPON Latvijas darba grupas sanāksmēs, kā arī Renovācijas dienā 2016. gada 1. jūnijā Rīgā un Energijas dienā 2016. gada 22. augustā Liepājā.

Projekta uzdevums bija uzlabot dialogu starp valsts un pašvaldību pārstāvjiem, biznesa un akadēmiskās vides pārstāvjiem, profesionālo asociāciju, NVO un civilās sabiedrības pārstāvjiem. Nodrošinot diskusijas BUILD UPON pasākumos, meklējām idejas un risinājumus tam, kā pārvarēt galvenās barjeras renovācijas procesā. Finanšu un ekonomiskās barjeras, kā arī barjeras, kas saistītas ar būvniecības kvalitātes nodrošināšanu, tika izvirzītas kā svarīgākās, kas jāņem vērā arī stratēģijas izstrādāšanā.

Konsultāciju procesā īpaši tika uzsvērts dziļās renovācijas un pasīvo ēku standarta ievērošanas nozīme, kā arī Latvijas renovācijas procesa vēlamais sasniedzamais mērķis. Tādējādi Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai būtu jāizvirza augstāki mērķi un standarti nekā līdz šim.

Seminārs par Latvijas Renovācijas stratēģiju 30.09.2016.

Mēs visi esam atbildīgi par savas dzīves kvalitātes uzlabošanu. Valdība var nodrošināt stratēģisko virzienu, bet arī citiem jāsniedz savs ieguldījums Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas efektīvā ieviešanā.

Starptautiskā konference "Energoefektivitāte – pirmais enerģijas avots ilgtspējīgai un noturīgai pilsētvidei" 14.10.2016.

Konsultāciju gaitā tika secināts, ka mums ir nepieciešams efektīvs ieviešanas plāns, kurā noteikti konkrēti pasākumi un rīcība, lai sasniegtu dziļās renovācijas mērķi. Valdības aktīva iesaistīšanās var palīdzēt sasniegt nulles enerģijas patēriņa mērķus ēkās un enerģētisko drošību, samazināt mājāsaimniecību tēriņus, veicināt ilgtspējīgu attīstību, "zaļo" un aprites ekonomiku, kā arī jaunu darbavietu izveidošanu, un tas būs ieguvums visiem Latvijas iedzīvotājiem.

Starptautiskā konference "Renovācijas vadlīnijas" Rīgā 24.11.2016.

Gints Miķelsons,

Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padomes valdes priekšsēdētājs

“Līdz 2020. gadam Latvijas ēku renovācijai būs pieejami vairāk nekā 300 miljoni eiro finansējuma. Tās ir lielas investīcijas, un ir svarīgi, lai tās termiņā tiktu apgūtas arī kvalitatīvi, lai būvprojektu, būvdarbu un materiālu iepirkumos tiktu praktizēti vairāk ilgtspējas, saimnieciski izdevīgie un “zaļie” kritēriji. Ja būvnozare kopā ar valsts pārvaldi spēs sadarboties, mūsu dzīves kvalitāte ēkās būtiski uzlabosies!”

Arvils Ašeradens,

Latvijas Republikas ekonomikas ministrs

“Iepriekšējo gadu laikā renovēti vien aptuveni 3% daudzdzīvokļu ēku Latvijā, tāpēc dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšana ir viena no galvenajām prioritātēm šajā ES fondu plānošanas periodā. [..] Jaunās programmas ietvaros līdz 2023. gadam plānots atbalstīt aptuveni 1700 ēku atjaunošanu, sniedzot iespēju gandrīz 13,5 tūkstošiem ģimeņu sasniegt būtisku enerģijas ietaupījumu.”

Mārtiņš Tīdens,

Liepājas pilsētas domes izpilddirektora vietnieks īpašuma jautājumos

“Liepājā renovācijas jautājums tiek risināts kompleksi. Mēs bieži runājam par būvniecības niansēm – norobežojošām konstrukcijām, logiem, ventilāciju, bet aizmirstam tā saucamo renovācijas psiholoģiju. Tas ir stāsts par to, kā motivēt cilvēkus renovēt. Šie lēmumi tiek pieņemti sapulcēs, tāpēc ir ļoti svarīgi tās pareizi novadīt. Jāpievērš uzmanība retorikai, vienkārši un saprotami jāpaskaidro dažādi risinājumi.”

Jānis Dripe,

RISEBA Arhitektūras un dizaina nodaļas vadītājs

“Nākamais plānošanas periods paredz divreiz lielāku renovēto ēku skaitu. Mums ir jāspringst un jāizdara iekavētās lietas, sekojot citu valstu labajam piemēram.”

(Pilnu J. Dripes komentāru par BUILD UPON projektu, lūdzu, skatīt [šeit](#)).

Artis Dzirkalis,

būveksperts, SIA “CMB” valdes priekšsēdētājs un vadošais būvinženieris

“Mērķis – 90 kWh/m² – ir vēsture. Šobrīd mums jābūt citiem, augstākiem mērķiem. Piemēram, pasīvo ēku standarts, tā ir filozofija – maksimāls komforta līmenis ar viszemākajām izmaksām.”

Gvido Princis,
Rīgas pilsētas arhitekts

“BUILD UPON Liepājas seminārā apskatītās tēmas ir pilnībā attiecināmas arī uz Rīgu daudz lielākā apjomā un ar lielāku intensitāti. Rīgā atjaunojams milzīgs fonds, it īpaši dzīvojamajā segmentā, aptuveni 6000 mājas prasa neatliekamu renovāciju. Tas ir liels potenciāls gan enerģijas ietaupījumam, gan biznesa potenciāls uzņēmējdarbībai – piegādāt, būvēt, izstrādāt un īstenot projektus, kā arī uzlabot dzīves kvalitāti simtiem tūkstošu rīdzinieku. Nepieciešams renovēt vismaz kvartālu mērogā, nevis atsevišķas ēkas. Tas ļauj iegūt apjoma cenas gan materiāliem, gan darbam, kā arī ļauj industrijai ieguldīt tehnoloģijās un zināšanās, lai uzlabotu darba efektivitāti un kvalitāti. Tādējādi pārskatāmā laika periodā kvartāls vai daļa no padomju laika mikrorajoniem pārtaptu par mūsdienīgu dzīves vidi – inženiertehniski, ekoloģiski, estētiski, funkcionāli.”

Personas un organizāciju pārstāvji, kuri pievienojas šai deklarācijai, uzskata, ka mums nepieciešamas ilgtspējīgas un energoefektīvas ēkas, kā arī piekrist sniegt savu ieguldījumu un atbalstīt Latvijas valdību, lai pilnveidotu valsts politiku kvalitatīvas, veselīgas un augsta standarta dzīves vides nodrošināšanai. Latvijā jau īstenoti vairāki veiksmīgi ēku renovācijas projekti, nodrošinot ievērojamu enerģijas ietaupījumu, kas pierāda, ka varam īstenot nepieciešamās reformas un sasniegt visaugstāko būvniecības kvalitāti, ievērojot ilgtspējīgas būvniecības principus. Latvijā ir pieejama nepieciešamā ekspertīze, speciālisti, sistēmas, materiāli, tehnoloģijas un stratēģijas, lai sasniegtu izcilus rezultātus.

Ar cieņu,

Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padomes valdes priekšsēdētājs,
Latvijas Būvniecības padomes priekšsēdētājs **Gints Miķelsons**

Latvijas Komerčbanku asociācijas valdes priekšsēdētāja
Sanda Liepiņa

Liepājas domes izpilddirektora vietnieks
Mārtiņš Tīdens

RISEBA Arhitektūras un dizaina fakultātes dekāns, Latvijas Republikas
Kultūras ministrijas eksperts **Jānis Dripe**

Attīstības finanšu institūcijas “Altum” Energoefektivitātes programmu
departamenta vadītājs **Inģus Salmiņš**

SIA “CMB” valdes priekšsēdētājs un vadošais būvinženieris
Artis Dzirkalis

Personas un organizāciju pārstāvji, kuri pievienojas šai deklarācijai, uzskata, ka mums nepieciešamas ilgtspējīgas un energoefektīvas ēkas, kā arī piekrist sniegt savu ieguldījumu un atbalstīt Latvijas valdību, lai pilnveidotu valsts politiku kvalitatīvas, veselīgas un augsta standarta dzīves vides nodrošināšanai. Latvijā jau īstenoti vairāki veiksmīgi ēku renovācijas projekti, nodrošinot ievērojamu enerģijas ietaupījumu, kas pierāda, ka varam īstenot nepieciešamās reformas un sasniegt visaugstāko būvniecības kvalitāti, ievērojot ilgtspējīgas būvniecības principus. Latvijā ir pieejama nepieciešamā ekspertīze, speciālisti, sistēmas, materiāli, tehnoloģijas un stratēģijas, lai sasniegtu izcilus rezultātus.

SIA "RenEsco" direktors

Dzintars Jaunzems

Mg. sc. ing., energoauditors, SIA "Zedra" valdes loceklis

Jānis Šipkovs

Pielikums deklarācijai par Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas līdz 2020. gadam pilnveidošanu

Ar šo aicinām par Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas 2014.–2020. gadam īstenošanu atbildīgo institūciju – Latvijas Republikas Ekonomikas ministriju izvērtēt sniegtās rekomendācijas un tabulā minētos rīcības virzienus, to atbilstību ēku renovācijas stratēģiskajiem un taktiskajiem mērķiem un nozares vajadzībām, lai iekļautu tās jaunajā Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijā, kā arī aicinām sagatavot Rīcības plānu šo rekomendāciju ieviešanai, atbilstoši plānojot īstenošanas termiņus, atbildīgās institūcijas un pārstāvjus, kā arī budžeta līdzekļus.

Rīcības virzieni Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas pilnveidošanai

Nr. p. k. Rīcības virziens

1. Jāpilnveido Latvijas būvnormatīvi (LBN), kā arī tehniskie noteikumi, kas ietver ēkas kopējā tehniskā stāvokļa rūpīgu izvērtēšanu un nepieciešamo uzlabojumu veikšanu ēkas nesošajās konstrukcijās, ugunsdrošībā, iekšējā mikroklimatā un citos ēkas būtiskajos elementos.
2. Jānodrošina energoaudits, tehniskā apsekošana un tehnisko projektu atbilstoša kvalitāte jau sākotnējā projekta attīstīšanas posmā.
3. Lai ievērotu vienotus standartus un vienkāršotu būvniecības procesu, jāturpina Būvniecības informācijas sistēmas (BIS) ieviešana un funkciju papildināšana.
4. Jānodrošina kompleksas pieejas izmantošana Latvijas ēku renovācijai, sākot no iepirkuma procedūrām un projekta izstrādāšanas līdz pat ēkas nodošanai ekspluatācijā un projektētās energoefektivitātes sasniegšanai.
5. Jāpilnveido būvniecības nozari reglamentējošā normatīvā bāze atbilstoši konstruktīvās drošības, ilgtspējības, vides pieejamības, akustikas un energoefektivitātes principiem, ņemot vērā sabiedrības intereses, vides aizsardzības prasības un zinātnes attīstības tendences, kā arī jāpārskata būvēm piemērojamās tehniskās prasības, skaidri jādefinē būvniecības dalībnieki, to pienākumi, funkcijas un atbildība.
6. Jāsniedz iedzīvotājiem lietderīga un izmantojama nacionālā līmeņa ekspertu un organizāciju sagatavota informācija, lai izskaidrotu ieguvumus no pareizi veiktas renovācijas, ietverot padomus, kā to īstenot.
7. Jāpārskata un jāaktualizē profesionālās un augstākās izglītības mācību programmas un to nodrošinājums atbilstoši modernas, energoefektīvas un ilgtspējīgas būvniecības prasībām, kā arī jāpilnveido jau esošās izglītības programmas.
8. Jāparedz mācības par ēku energoefektīvu un ilgtspējīgu renovāciju valsts un pašvaldību administrāciju pārstāvjiem, kā arī visiem būvniecības uzņēmumu vadītājiem, arhitektiem, projektu vadītājiem un citiem, kuri nākotnē strādās ar ēku renovāciju.
9. Jānodrošina profesionāla būvniecības projektu un darbu vadīšana, kā arī jānosaka skaidri atbildības kritēriji par veiktajiem darbiem un jāparedz būvniecības darbu apdrošināšana pret iespējamajiem riskiem.
10. Jāievieš būvniecības uzņēmumu akreditācija, nosakot striktus kritērijus attiecībā uz personāla kvalifikāciju un nepieciešamo pieredzi.
11. Jāizveido būvspeciālistu reģistrs, kā arī jāaktualizē prasības arhitektiem un būvinženieriem to profesionālās kompetences izvērtējumam un atbilstības novērtēšanas kārtībai.

12. Valsts un pašvaldību organizācijām jāparedz iespēja nodrošināt energoefektivitātes prasību un standartu ievērošanas uzraudzību ikdienā, kā arī tām jāorganizē mācības apsaimniekotājiem un lietotājiem par energoefektivitātes monitoringu, jo īpaši pēc renovācijas.
13. Jāpilnveido būvniecības publisko iepirkumu sistēma, nosakot vienotas vadlīnijas būvniecības darbu valsts un pašvaldības publisko iepirkumu organizēšanai, kā arī ieviešot publiskajos iepirkumos saimnieciski izdevīgākos kritērijus videi draudzīgas renovācijas īstenošanai. Konkurso prasībās un noslēgtajos līgumos jāparedz pasākumi darbu kvalitātes kontroles nodrošināšanai.
14. Lielajās pilsētās renovācija jāveic vismaz kvartālu mērogā, tādējādi palielinot projektu rentabilitāti un nodrošinot kvalitāti.
15. Darbu kvalitātes uzlabošanai nepieciešams plānot investīcijas renovācijai ilgtermiņā, nodrošinot ēku ilgturību vismaz nākamos 50 gadus.
16. Jāpalielina projektu kvalitāte, jo īpaši attiecībā uz izmantojamiem būvizstrādājumiem izvirzītajām prasībām, sevišķu uzmanību pievēršot būvizstrādājuma deklarētajām ekspluatācijas īpašībām un iestrādāšanas nosacījumiem.
17. Būvizstrādājumu apriti reglamentējošie normatīvie akti jāpārskata atbilstoši jaunajām ES iniciatīvām attiecībā uz būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanu.
18. Jāizveido optimāla būvprojekta īstenošanas kontroles sistēma un jāpaaugstina būvinspektoru kompetences līmenis.
19. Jāpilnveido būvniecības kontroles un būvizstrādājumu aprites tirgus uzraudzības sistēma, pārskatot valsts un pašvaldību institūcijām deleģētās funkcijas un paaugstinot to darbības efektivitāti. Lai sasniegtu šo mērķi, jāstiprina sadarbība starp Patērētāju tiesību aizsardzības centru (PTAC), Būvniecības valsts kontroles biroju un iestādēm, kas atbild par būvizstrādājumu sertifikāciju, kā arī būvspeciālistiem, lai PTAC operatīvi varētu veikt nepieciešamos ierobežošanas pasākumus gadījumā, ja ir konstatētas neatbilstības.
20. Lai nodrošinātu labāku informētību par prasībām būvizstrādājumiem, ir jāizveido informācijas platforma ar detalizētu informāciju, kā arī jāpublicē tā sauktais "melns saraksts" ar neatbilstošiem būvmateriāliem.
21. Jāsasaista publiskā Būvniecības informācijas sistēmas (BIS) tiešsaistes energoefektivitātes sertifikātu (EES) datubāze ar nekustamo īpašumu tirgu, lai ikviens, kurš interesējas par darījumiem ar nekustamajiem īpašumiem, var vienkārši atrast informāciju par ēku energoefektivitātes rādītājiem.
22. Jāpalielina sabiedrības izpratne par energoefektivitātes sertifikātu priekšrocībām, tajā skaitā iesaistot nekustamo īpašumu tirgotājus. Jāmazina birokrātija un jāuzlabo šo procedūru kvalitātes kontrole, lai palielinātu sabiedrības uzticību energosertifikācijai.
23. Jāveicina inovāciju un jaunāko zinātnes sasniegumu ieviešana būvniecības nozarē, panākot tās attīstību un ēku energoefektivitātes paaugstināšanos, t. sk. jāuzlabo būvzinātnieku sadarbība ar būvuzņēmējiem jaunu tehnoloģiju un materiālu izstrādē, tādējādi paaugstinot vietējo ražotāju konkurētspēju un veicinot energoefektīvu materiālu izmantošanu, energoefektīvu ēku būvniecību un renovāciju.
24. Jānodrošina, lai renovēto ēku dzīvokļu īpašniekiem nepieaugtu nodokļu maksājumi vismaz kredīta atmaksas periodā, piemēram, iesaldējot ēku kadastrālo vērtību uz kredīta atmaksas laiku vai arī piešķirot nodokļu atvieglojumus, lai mazinātu iedzīvotāju risku kredītu (ne)atmaksāšanai un dzīves līmeņa stabilitātes nodrošināšanai.

25. Jāveicina iedzīvotāju–dzīvokļu īpašnieku atbildības uzņemšanās par savām ēkām un to efektīvas pārvaldības nodrošināšanu, t. sk. nosakot viņu atbildību par ēkas tehnisko stāvokli, kā arī par energoresursu pārtēriņu. Lai to panāktu, jāpilnveido likumdošana, kā arī jāuzlabo darbs ar iedzīvotājiem–dzīvokļu īpašniekiem, t. sk. izmantojot inovatīvas metodes. Papildus jāvienkāršo lēmumu pieņemšanas process attiecībā uz daudzdzīvokļu ēku renovēšanu.
26. Lai veicinātu kvalitatīvu renovācijas procesu, jāsakārto likumdošana attiecībā uz zemi zem daudzdzīvokļu ēkām.
27. Augstas energoefektivitātes sasniegšanai un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai nepieciešams izmantot atšķirīgas iniciatīvas kvalitatīvi renovēto ēku atbalstīšanai atšķirībā no tām ēkām, kuru renovācijā nepieciešamās prasības nav ievērotas.
28. Papildus mērķtiecīgām un efektīvām valsts iniciatīvām aktīvi jāpiesaista dažādi Eiropas Savienības un privātie resursi, jāizmanto jauni finansēšanas modeļi un iespējas, pārņemot labākās prakses no citām valstīm un tās pielāgojot Latvijas situācijai.
29. Jāveicina tādu jaunu efektīvu finanšu instrumentu ieviešana tirgū, kas būtu pieejami iedzīvotājiem, kuri vēlas renovēt savas mājas, izmantojot ilgtspējīgas un energoefektīvas būvniecības metodes, t. sk. jāizvērtē jaunu finanšu iniciatīvu izmantošana, piemēram, ESKO modeļi, “zaļie” kredīti (hipotēkas), rotācijas fondu veidošana un citas metodes.
30. Valstij un pašvaldībām jāveicina privāto investīciju piesaiste, atbalstot inovatīvus renovācijas paraugprojektus, kā arī ievērojot ilgtspējas un energoefektivitātes principus to īstenošanā.
31. Valsts un pašvaldību energoresursu piegādātājiem jāpiedāvā instrumenti patērētājiem ēku energoefektivitātes celšanai, pamatojoties arī uz Energoefektivitātes direktīvas prasībām.
32. Jāattīsta juridiskais ietvars energoefektivitātes līgumiem, lai veicinātu partnerību ar Enerģijas pakalpojumu kompānijām (ESKO), kas izmanto ietaupījumus uz energoefektivitātes rēķina, un lai rastu risinājumus renovācijai bez sākotnējās investīcijas/maksājuma no ēkas īpašnieka. Šīs iniciatīvas nepieciešams atbalstīt ar sabiedrības informēšanas kampaņu palīdzību.
33. Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jānodrošina vides aizsardzības principu ievērošana un dabas resursu taupīšana, izmantojot aprites jeb cirkulārās ekonomikas pieeju.
34. Jānodrošina būvgružu utilizācijas monitorings un jāmotivē atbildīgie būvuzņēmumi, būvuzraugi un būvgružu izvedēji, lai panāktu, ka būvgruži nonāk tieši izgāztuvēs vai to pārstrādes vietās, nevis mūsu mežos vai citur, radot dabas piesārņojumu. Jāveicina būvgružu pārstrāde atkārtotai izmantošanai, nosakot to kā kritēriju publisko iepirkumu procesā.
35. Mācoties no citu valstu piemēriem, jārada iespēja iedzīvotājiem un organizācijām nodrošināt otrreizēju būvmateriālu izmantošanu.
36. Jāparedz ēkas dzīves cikla analīze, kā minimums, ēkas nozīmīgākajiem konstruktīvajiem elementiem un inženiersistēmām.
37. Jāatbalsta paraugēkas, kas iedvesmo citus. Tās uzskatāmi pierādīs iedzīvotājiem ilgtspējīgas un energoefektīvas renovācijas ieguvumus, kā arī nodrošinās pamatotu uzticību būvniecības nozarei.
38. Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijai jāatbalsta tādas sabiedrības informēšanas kampaņas kā “Dzīvo siltāk”, kā arī kampaņas masu medijos (tiešsaistē, radio, TV, preses izdevumos, vides reklāmās u. c.).
39. Sabiedrības informēšanas procesā aktīvi jāiesaista pašvaldības – jārīko diskusijas par specifiskiem ar renovāciju saistītiem jautājumiem, kas interesē dažādas fokusa grupas. Jāveicina pieredzes apmaiņa starp pašvaldībām, lai nodrošinātu labo prakšu pārņemšanu.

-
40. Jāapkopo un jāpopularizē renovācijas veiksmes stāsti, lai informētu iedzīvotājus gan par ilgtspējīgu renovāciju un ieguvumiem no tās, gan arī par sliktu pieredzi, lai no tās mācītos un nepieļautu kļūdas nākotnē. Sabiedrības informēšanas procesā aktīvi jāizmanto sociālie mediji.
-
41. Visos Latvijas reģionos jāievieš “vienas pieturas aģentūras” princips, lai nodrošinātu pilnvērtīgu informāciju par būvprocesu, sākot no lēmuma pieņemšanas, iepirkuma un projekta izstrādes līdz pat ēkas nodošanai ekspluatācijā, kā arī lai izsniegtu būvniecības tehniskos un īpašos noteikumus, nodrošinot vienotu prasību piemērošanu un nepieciešamās informācijas publisku pieejamību, t. sk. elektroniskā formātā.
-
42. Latvijas Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijas sagatavošanas un ieviešanas procesam jābūt caurspīdīgam, saprotamam un visaptverošam. Nepieciešama starpdisciplināra sadarbība, tajā skaitā starp ministrijām un valsts institūcijām.
-
43. Ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģijā izvirzītajām iniciatīvām ne tikai jāatspoguļo valsts līdzdalība, bet arī jānodrošina iedzīvotāju aktīva piedalīšanās šajā procesā, lai maksimāli palielinātu labuma guvēju skaitu un veicinātu iedzīvotāju rūpes par savu īpašumu, apzinoties tā piederību, kā arī individuālu atbildību par projekta rezultātiem.
-